

- **שם המחקר:** הערכת מיזם: הנגשת סדנאות להעלאת מודעות לחשיבות הגילוי המוקדם של סרטן השד לנשים עם מש"ה והנמכה קוגניטיבית
- **שנה:** 2025
- **סוג מחקר:** הערכה
- **מס' קטלוגי:** 890-700-2023
- **שמות החוקרים:** 'מכלול', יחידת הערכה ומחקר קרן שלם.
- **רשות המחקר:** קרן שלם

תקציר המחקר

מחקר זה נערך על ידי יחידת מכלול – מחקר והערכה, קרן שלם.

מיזם "סדנאות מונגשות להעלאת מודעות לסרטן השד עבור נשים עם מוגבלות קוגניטיבית" נבנה והופעל בשותפות בין קרן שלם, משרד הרווחה ועמותת "אחת מתשע", במטרה להנגיש סדנאות בריאות השד לנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) והנמכה קוגניטיבית. סרטן השד הוא המחלה השכיחה ביותר בקרב נשים בישראל (כ- 5,500 מאובחנות בשנה), וגילוי מוקדם מביא ל-92% ריפוי. על פי חוק בריאות ממלכתי וחוק שוויון זכויות, מידע מובן וברור הינו זכות מעוגנת, אך כיום אין ידע נגיש בתחום זה לנשים עם מש"ה (כ-11,112 נשים מגיל 20 ומעלה). המיזם כולל שלושה שלבים: פיתוח תוכן מוגש, הכשרה ופיילוט ב-3-5 מסגרות, והרחבה ל-10 מסגרות נוספות. דוח זה מציג את הערכת הפיילוט שהתקיים בארבע קבוצות (5 מסגרות). ההערכה התבססה בעיקר על גישת מחקר איכותנית, ומטרה לשמש בעיקר לצרכי שיפור, עיצוב ולמידה. בפיילוט השתתפו 5 מסגרות (4 מרכזי תעסוקה ומעון ממשלתי אחד), שאוחדו ל-4 קבוצות בפועל. כלי ההערכה כללו: טפסי דיווח מקוונים למנחות ולרפרנטיות, שאלונים למנחות ולרפרנטיות, ושאלון/ראיון עם 22 מקבלות שירות כ-3 חודשים לאחר הסדנאות.

להלן הממצאים שעלו מדיווחי המנחות והרפרנטיות - המפגש המקדים עם האפוסטרופוסיות והצוות התקיים ב-3 מתוך 4 הקבוצות בהצלחה בינונית-גבוהה (דירוג 4/5), אך חשיבותו המוחלטת נותרה שנויה במחלוקת, בעיקר בשל מספר מועט יחסית של משתתפות. הסדנאות עצמן דורגו בהצלחה גבוהה על ידי רוב הרפרנטיות, והתרומה העיקרית היתה הגברת המודעות לנושא. המנחות חשו הצלחה בינונית-גבוהה (דירוג 3-4) בהעברת התכנים. המצגות נתפסו כמותאמות אך עלו המלצות להגדלת השימוש בתמונות, הפחתת מלל ושימוש בעזרים מוחשיים. המפגש השני היה מוצלח יותר עקב היכרות עם המנחה. פיצול הסדנה לשני מפגשים נתפס כחינוכי, והמפגש השלישי שהועבר על ידי הרפרנטית תרם להפנמת החומר (דירוג 4-5). כל הרפרנטיות דיווחו שניכר כי מרבית המשתתפות זכרו את התכנים במפגש השלישי. למרות תחושת מסוגלות גבוהה (דירוג 4-5), כל המנחות ציינו שההכשרה לא נתנה מספיק ידע וכלים – הייתה חסרה הפרקטיקה, מפגשים עם מי שינחו בפועל, ועבודה על המצגות עצמן. האתגר המרכזי בסדנאות, עליו דיווחו הרפרנטיות והמנחות, היה הקושי להנגיש מושגים לא מוחשיים כמו "סרטן", "גידול" ו"גוש". אתגרים נוספים במיזם היו למשל התאמת רמת ההבנה לכל משתתפת, שינוי הרכב המשתתפות בין סדנאות, וקושי בגיוס אפוסטרופוסיות למפגש הראשוני.

להלן הממצאים מהשאלונים/ראיונות שהועברו למקבלות השירות (22 משתתפות): ניכר כי הידע הבסיסי הופנם - כל 22 ידעו שסרטן השד פוגע בשד, 21 הבינו את חשיבות ההיכרות עם השד, ו-18 ידעו על זכות לליווי אצל הרופא. זיהוי שינויים בשד היה חלקי: הרוב זיהו שינוי גודל (18), אך רק כמחצית זיהו שינויי צורה, צבע והפרשות, וכשליש בלבד זיהו גוש. 16 ידעו לפנות לרופא במקרה של כאב, ו-14 ידעו מה לעשות בבדיקה מול המראה. בנוסף לרכישת הידע, 16 מקבלות שירות הביעו תחושות חיוביות מהסדנאות עצמן (מתעניינת, שמחה, רגועה, בטוחה) לעומת 5 עם תחושות שליליות (לחוצה, עצובה). 17 לא חוו משהו שהיה להן "לא טוב" במהלך המפגשים (רק 3 ציינו דברים שלא היו טובים). כל המשתתפות תמכו בהמלצה לחברות נוספות להשתתף.

התובנות וההמלצות המרכזיות שעלו מהערכת המיזם הם: 1. חשיבות תפקיד הרפרנטיות – הרפרנטיות היא גורם המפתח להצלחה, בתיווך, הנגשה והמשכיות התהליך, 2. אתגרים תפעוליים ולוגיסטיים – דווחו קשיים בתיאומים, בגיוס אפוטרופוסיות, חוסר רצף בנוכחות, הבדלים ברמת תפקוד קוגניטיבי, וקשיים טכניים. אתגרים אלו מטילים ספק ביכולת המודל להגיע למספר משמעותי של נשים, 3. חומרי הסברה והנגשה – החומרים תומכים היטב, אך מושגים מסוימים נותרו קשים. מומלץ להישען על תכנים ויזואליים, להוסיף אמצעים מוחשיים, ולשקול שוב את עניין הפוסטרים במרחב הציבורי, 4. שיפור ההכשרה למנחות – נדרש יותר תרגול, סימולציות ודיון בתכנים אמיתיים עם הנחיה מקצועית, 5. הדרכת רפרנטיות – הוצע להכשיר רפרנטיות בתוך המסגרות להוביל הדרכות באופן עצמאי, על מנת לבסס השפעה חיובית מעצם היכרותן עם מקבלות השירות והמשפחות, 6. עדכון תכנים – נדרש עדכון תקופתי בהתאם להנחיות משרד הבריאות, 7. התאמת קהל יעד ומסגרת – מסגרות תעסוקה אינן בהכרח מתאימות עקב עומס ולחצי זמן. מומלץ לבחון מסגרות אחרות: דיור בקהילה, מועדוני פנאי או מרכזי משפחות, ו-8. הרחבת מעגלי השפעה – מומלץ לפנות למשפחות ואפוטרופוסים ולספק להם כלים, ולשמר ערוץ עם פונקציות מקצועיות בארגונים גדולים.

מילות מפתח: סרטן השד, מוגבלות קוגניטיבית, סדנאות, מודעות, נשים, הערכת תכנית.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)